

Годишен доклад за младежта 2002 г.

(Приет с Решение от 19.06.2003 г. на Министерския съвет)

Настоящият доклад има за цел да представи актуалното състояние на младежта, основните приоритети на държавната политика за младежта, извършеното до момента и предстоящите действия.

Младите хора са изведени като приоритет в правителствената политика и са основата, върху която ще се развива европейското бъдеще на страната. Младите хора са най-ценното богатство на нашето общество, защото с техните умения, възможности и интелектуален потенциал са от изключителна важност за страната ни, те истински реализират и представляват облика на България в европейското пространство и пред света. Ето защо, необходимостта от съхраняване и обогатяване на младежкия потенциал е от съществена важност, както и грижа за тяхното физическо, творческо, духовно, социално и икономическо състояние.

I. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА МЛАДЕЖТА В БЪЛГАРИЯ

В резултат на изследване сред младите хора, осъществено от Института за социални ценности "Иван Хаджийски", картината за актуалното им състояние и потребности е следната:

ДЕМОГРАФСКА СИТУАЦИЯ

Отделните региони в страната се характеризират със специфични демографски характеристики. Първата реалност, пред която сме изправени е променилата се демографска ситуация. От 1989 г. насам населението на България е намаляло с над един милион души. Хората до 29-годишна възраст са намалели с близо 840 000 души. Статистиката сочи, че ако днес хората на възраст 20 – 29 години са близо 1 150 000 души, след 10 години броят им ще стане милион, а след още 10 години, т.е. през 2023 г. – едва 670 000, близо два пъти по-малко. Фактите са следните:

Нарастващ отрицателен естествен прираст на населението (минус 0.4 промила през 1990 г. – минус 5.8 промила през 2002) обусловен от ниската раждаемост (8.5 промила – през 2002 г. са се родили почти два пъти по-малко бебета отколкото през 1989 г.) и високата смъртност (14.3 промила – в това число 14.4 детска смъртност). От 10-12 години насам населението ни намалява средно с 45 – 50 хиляди души годишно.

Наличието на демографски срив налага търсене нови възможности за повишаване на раждаемостта за промяна в демографската политика на страната. Вторият фактор е емиграцията. През последните 8 години страната са напуснали около 195 – 200 хиляди души, средно по 25 000 годишно, повечето от които младежи. Една прогноза, която трудно може да бъде оспорена, е, че през следващото десетилетие броят на емигрантите ще нарасне. Над 400 000 души (повече от 8 %) на възраст 15-60 г. заявяват готовност и намерение да напуснат България още през близките години. Над една трета (150 000) от тези хора са на възраст между 20 и 29 години. Показателен е фактът, че три четвърти от потенциалните емигранти са със средно (56 %) и висше (18 %) образование. Предпоставки за емиграцията сред младите хора са: безработицата (77 %), ниският стандарт (63%), престъпността и социалната несигурност (34 %).

Динамичните промени, настъпили в етническата структура на населението и по-специално в младежките възрастови групи показват, че в групата на 20-29-годишните етнически българи са близо четири пети (81 % българи, 11 % турци, 6 % роми). През следващите 10-20 години относителният им дял ще намалее значително,

до по-малко от три четвърти (съответно 76 % - 12 % - 8 % през 2012 г. и 73 % - 14 % - 11 % през 2022 г.; в селата промяната е още по драстична - 52 : 26 : 16 на сто). Сама по себе си тази динамика не може да се разглежда и оценява като отрицателно явление. Но като имаме предвид различията в условията на живот и труд, на образование, култура и традиции, на здравния статус, различната степен на интеграция на различните етноси, въпросната тенденция изисква диференциран подход, за да се осигури както относително равен старт в развитието на всички млади български граждани, така и консолидация на основните етнически групи. За да разработим разумна, ефективна и действаща стратегия, трябва да се изправим пред необходимостта и проблемите, свързани със здравния статус, образованието, културата, трудовата заетост, манталитета на младите хора.

ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Изследванията, проведени последователно през 1996 и 2001 г. по методика на Световната здравна организация, регистрират обезпокоителната тенденция на влошаване здравния статус на населението – броят на хората с влошено здраве е нараснал с близо една пета (от 33.6% на 40.2%).

За този период се е удвоил броят на децата и младежите с влошено здраве, при което рязко спада долната възрастовата граница на хроничните заболявания. Близо 14% от децата и младежите страдат от някакво дългогодишно заболяване или трайни физически увреждания (диабет, хипертония, астма, алергия, хроничен бронхит и т.н.), а близо половината имат сериозен стоматологичен проблем. Сериозен проблем за здравето на подрастващите е тютюнопушенето и консумацията на алкохол. Алкохолни концентрати употребяват почти половината от младите хора на възраст 15 – 18 години (в т.ч. 18 % редовно) и три четвърти от младите на възраст 19 – 25 години (в т.ч. една трета редовно).

Наркотиците стават бич за здравето на нашата младеж. Всеки десети млад човек до 18 години вече е опитвал някаква наркотични вещества. (На всеки четвърти от 15-16-годишните и всеки трети от 17-18-годишните са предлагали марихуана или друг вид наркотично вещество, било в приятелска компания, било от пласъори.) Същинският брой на истинските наркомани трудно може да се установи. Тревожен факт е, че за близо 60 % от децата и 74 % от младежите не е предприемана мярка или процедура, не е правено изследване, преглед или консултация.

През периода на прехода нито едно правителство не съумя да изгради ефективно действаща в условията на пазарната икономика система, осигуряваща особено внимание към здравето на подрастващите и не успя да отдели достатъчно финансови средства. Необходимо е разработването на програми за прегледи и профилактика в училищата.

ОБРАЗОВАНИЕ

Според формалните критерии образователно равнище на българското население изглежда добро, в сравнение с най-развитите европейски страни: 60.1 % от навършилите 17 г. имат средно образование (или близо 50 % от цялото население), в т.ч. всеки пети от тях е висшист (13.2 % от навършилите 24 г., или 9.2 % от цялото население). С основно образование (което до 1985 г. е водещо, около 33 %) днес са 28 %, с начално и по-ниско – 18.9%.

Наблюдава се изразена тенденция абсолютният брой на учащите се във всички степени на образованието да намалява и това не се дължи само на намаления брой на населението. (В сравнение с учебната 1995/96 учебна година през учебната

2001/02 година броят на учениците в началните и основните училища е намалял с близо една пета – 19.4 %, в прогимназиите със 7.6 %, в средните училища с 8.2%. С близо 10 % е намалял броят на студентите.)

Тревога предизвиква преди всичко обхватът на децата и младежите в различните степени на образование, т.е. процентът на учащите се спрямо броя на хората в съответната възрастова група. Според официалната статистика в групата 6-14 години техният дял (96.1 %) не е много далече от средния коефициент за Европейския съюз (99.2 %). Съгласно експертните оценки с голяма степен на сигурност може да се твърди, че през учебната 2001/2002 година най-малко 37-40 хиляди деца между 6 и 14 години изобщо не са стъпвали в училище. Тенденцията се проявява особено явно в групата на 15-19-годишните. Тук дори по официални данни образованието си продължават по-малко от две трети от младежите (62.6%), докато за Европейския съюз техният дял е над четири пети (81 %). Значително е изоставането и във възрастовата група на 20-29-годишните. (В някаква форма на образование – студенти, специализанти и пр., се включват едва 14.5 % от тях. Средната цифра за Европейския съюз е 21.6 %.) Наличието на бавен темп в образователната реформа и ограничените възможности на държавата и общините да финансират образованието се отразява непосредствено на неговото качество. (У нас обществото заделя за образование около 4.7 на сто от сравнително ниския ни брутен вътрешен продукт, докато в ЕС този процент е 5.7 %, при неколкостранно по висок размер на БВП.)

ЗАЕТОСТ И БЕЗРАБОТИЦА

В края на 2002 г. броят на заетите лица над 15 години е над 2 700 000 души, или 40.3 % от икономически активното население. Съотношението между заетите в частния и общественния сектор е две към едно. Постепенно нараства заетостта в младежките възрастови групи (коефициентът на заетост при 20-24-годишните е 32.1, а при 25-29-годишните – 58.1). Заетостта е по-голяма за хората с високо образование и тази тенденция продължава от 1993 г. насам.

В края на миналата година безработните са 544.2 хиляди – 16.8 % от икономически активното население – 2.7 пункта намаление в сравнение с 2001 г. Впрочем по последни данни коефициентът на безработица е спаднал на 14.9, което е безспорна крачка напред.

Около 190 хиляди, над една трета от безработните, са под 30 години. Три четвърти от тях са младежи, които търсят работа за първи път. Над две трети от безработните младежи нямат квалификация и имат само основно и по-ниско образование. Младежката безработица е едно от най-големите предизвикателства, пред което е изправено обществото. Изследванията показват, че опасенията да не намерят работа или да я изгубят, са постоянен стресов фактор за повече от три четвърти (77 %) от младите хора.

Законът за насърчаване на заетостта предвижда активни мерки за ограничаване на младежката безработица.

ТРУДЪТ И ПАЗАРНАТА ИКОНОМИКА

За мнозинството млади хора (15–30 години) пазарната икономика с всичките ѝ минуси и рискови фактори е нещо напълно естествено, предпочитано и желано. (Изследване на отношението към европейските ценности установи, че за българските студенти на първо място стоят "пазарната икономика и свободното предприемачество", след което се нареждат "демокрацията" и "свободата" и накрая – "равенството", "солидарността", "търпимостта" и "толерантността". А за френските

студенти например водещи ценности са "свободата", "солидарността", "равенството".) Над една трета от нашите младежи виждат бъдещето си като частни предприемачи, бизнесмени и правят повече или по-малко успешни опити да се реализират като такива.

Важна характеристика на нашата младеж е, че тринадесет години след началото на прехода се наблюдава рязко изменение на отношението ѝ към труда. Реализацията на личността чрез макар и по-ниско платени, но по-интересни и желани занимания губи своята привлекателност. Преобладава предпочитанието на работа с по-високо заплащане, пък била тя и безинтересна и дори крайно безинтересна (68 %). В новите условия универсален израз на успех в живота стават парите. Ценностните нагласи на младите са твърде силно икономизирани. За повечето от тях "да имаш" се оказва по-важно, отколкото "да бъдеш".

Една от особеностите на прехода към пазарна икономика, не само за България, а за повечето страни от бившия Източен блок, е настъпилото в началото на 90-те години обедняване. През 1999/2000 г. авторитетно международно изследване показва, че то се проявява особено драстично в България. Нови данни (2002 г.) обаче сочат, че процесът е започнал да затихва. Макар и бавно, относителният брой на бедните намалява, на средно-състоятелните и относително-заможните нараства. При младежите скоростта на този процес е значително по-висока, отколкото при по-възрастните поколения. Парадоксът се състои в това, че стандартът на младите (15–24 г.), измерен с потреблението, се оказва значително по-висок от този на родителското поколение. Това не се дължи само на младежката адаптивност и инициатива, а означава, че българското семейство полага изключителни усилия да изтласка нагоре своето потомство. (Има значение и обстоятелството, че според западноевропейските мерки българската бедност има нетипичен характер. На хората не им достигат пари за облекло и храна, но 90% от домакинствата живеят в собствено жилище.)

СЕКСЪТ, БРАКЪТ И СЕМЕЙСТВОТО

Връзките преди брака се приемат за нормални от 82 % от младежите и от 70 % от възрастните. Отношението към нестандартния секс е почти в еднаква степен отрицателно при всички възрастови групи. Сходни са оценките по отношение на сексуалните връзки (оценка "морално осъдително" дават 35 % от 15-25 годишните, 49 % от 26-40-годишните и 57-59 % от хората над тази възраст). Статистиката и социологическите проучвания фиксират повратна точка в отношението към брака. Съвместният живот на мъж и жена като семейство без сключен брак възприемат като нормално и естествено 84 % от младежите, 78 % от хората на 31–60 години и 42 % от по-възрастните. Близко 20 % от семействата у нас живеят на тези начала и над 40 % от децата са родени в такива семейства. Всичко това не означава сриване на семейството като институция. За повечето млади хора създаването на семейство е важно житейско събитие. Въпреки че новите индивидуалистични ценности влизат в правата си, грижата за семейството продължава да бъде сред главните фактори, обуславящи едно или друго житейско решение. Разбира се, трудностите, с които се сблъсква нашето общество в годините на прехода, обуславят промяната на някои от съществените нагласи на младите хора по отношение на семейството и децата.

Видимо, новите обстоятелства на социално-професионалния старт, непознатите до преди 12 години рискови ситуации по отношение на пазара на труда, липсата на социална сигурност и обществено кредитиране принуждават младите хора да изчакват със създаването на семейство и налагат една нова, по-близка до европейската, представа за подходящата брачна възраст. Сега едва 18 % от хората смятат, че мъжът е най-добре да създаде семейство преди навършване на 25 години;

по-малко от половината допускат такава възможност за жените. Променя се и представата за желан брой деца в едно семейство.

Промени настъпват в семейните отношения и зависимости. Показателен е критерият "Кога е за предпочитане младият човек да заживее самостоятелно?" През 1987 г. масовият отговор на 15-25 годишните е "Когато сключи брак" и два пъти по-малко младежи свързват този момент с началото на трудовата си дейност. Петнадесет години по-късно акцентът е преобърнат: за мнозинството критичната точка става "Когато започне работа". Тук виждаме отразен целият модел на новата социално-икономическа действителност.

ПОЛИТИЧЕСКИ ИНТЕРЕСИ И ЕВРОАТЛАНТИЧЕСКАТА ИНТЕГРАЦИЯ

Участието на младежта в политическия живот на страната претърпя еволюция – от ентузиазъм, окупационни стачки, готовност за барикадни сблъсъци, до пасивност и апатия по време на нормални парламентарни избори. В края на 2002 година близо 90 % от 15-25 годишните изобщо не се интересуват от политика или само от време на време слушат политически новини, само 7 % се вълнуват от политически проблеми, а около 1 % участват в политическа дейност. Младежко мнозинство от 79 % е на мнение, че в страната липсва равенство пред закона – ключов въпрос на демократичната система.

Причина за аполитичността на младите хора се състои в това, че те по подобие на връстниците си от Европа, са преориентирали своите интереси и активност към икономическата сфера. Затова критичните оценки и нагласи не предизвикват у тях – естествена за младежта – повече или по-малко бурна реакция или желание за публичен протест.

По отношение на един от най-главните ни политически приоритети – евроатлантическата ориентация на страната, младите хора заемат определено активна позиция. За тях образът на Европейския съюз е значително по-положителен, отколкото при останалите възрасти. Показателна е еволюцията на европейските нагласи. Само допреди пет години (1997) преобладават общите, може да се каже, неясни представи за Европейския съюз като символ на мира, прогреса и благосъстоянието. Днес за повечето млади хора Европа означава преди всичко възможност за работа и чрез нея – благосъстояние, възможност за опознаване на света и хората.

По-прагматични и близки до европейските са и вижданията на младите хора за цената на интеграцията, за проблемите, които има Европа и неминуемо възникват и за нас с включването ни в европейското семейство. Над три четвърти от младите хора изразяват готовност да се разделят с националната валута, с политическата, административната и правната система. Близо една трета няма да съжаляват дори за символната цена – национални символи (химн, герб и знаме). За разлика от възрастните, младите не изпитват опасения от евентуална загуба на българските традиции и култура и от ценностите на американския начин на живот. В нагласите на младите се отразява и ценностната криза на българското общество и очакванията за нова европейска идентичност.

МЕЖДУЕТНИЧЕСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ

През 90-те години в страната настъпиха промени в етническите общности и техните взаимоотношения. Тенденцията към етническа хомогенизация отстъпи място на етническата диференциация. Като не омаловажаваме положителните страни на този процес, факт е, че нараснаха различията в жизнения стандарт и статусите на етнически общности. Преходът към пазарно стопанство и икономическото

преструктуриране се отрази неблагоприятно върху редица групи от обществото. Високата степен на безработица и настъпилото обедняване засегна в по-голяма степен лицата принадлежащи към турската етническа общност и ромите. Социологични проучвания на проблема от началото на 90-те години до днес показват, че етническите предразсъдъци и негативните нагласи по отношение на ромската общност се отличават с широко разпространение и стабилност. За тях се мисли в обобщаващи, деперсонализирани категории: "има изключения, но общо взето всички са еднакви", смятат близо 80% от изследваните младежи. Още по-голям процент са склонни да им приписват определени негативни качества като нещо естествено: "мързеливи и безотговорни", "склонни към криминални прояви", "не може да им се вярва и да се разчита на тях". Същевременно положението им в обществото се вижда в нереална, изопачена светлина: колкото и абсурдно да звучи, всеки трети анкетиран смята, че ромската общност у нас е привилегирована. За повечето млади българи и младежи, принадлежащи към турското етническо малцинство не е желателно да встъпват в брак с роми (90 %), да работят на едно и също място (68%), да живеят в един и същи квартал (71 %) и дори в едно и също селище (56%).

Макар и в по-малка степен, между младите българи и турци също наблюдаваме дистанцирано отношение (сред младите турци само по отношение на брака). Забележително е, че при младите българи, младежи принадлежащи към турската етническа общност и роми чувството за привързаност и принадлежност към България е развито в почти еднаква степен (съответно 81 %, 74 %, 72 %).

СВОБОДНОТО ВРЕМЕ, КУЛТУРАТА И СПОРТА

Свободното време, чийто обем е значително нараснал поради удължения образователен цикъл и ниската трудова заетост на младите хора представлява първостепенен ресурс за формиране и изява на младата личност. Новите технологии, преходът към демокрация и пазарна икономика безусловно създават множество нови привлекателни и полезни възможности за самореализация. Компютърните изкуства са нов и изключително младежки тип естетическо отношение към действителността, който по своята популярност измества четенето на книги. Същевременно пазарните фактори обуславят и появата на нови рискове. Налице са нискокачествени развлечения, които ограничават младежкия избор. Стремешът към печалба за сметка на младежките потребности е достигал и до трагични инциденти. Възможностите за пълноценно прекарване на свободното време се ограничават от материални пречки за значителна част от младите хора (на въпроса "Имате ли възможност да прекарвате свободното си време така както желаете?", отрицателен отговор дават една трета от учениците, една втора от студентите и работещите и две трети от безработните младежи). Не може да се смята за естествено, че почти половината от младите (15-18 години) и над две трети от 19-25-годишните спортуват рядко или изобщо не спортуват. Само една пета от младите хора имат възможности да пътуват.

Всичко това изисква създаването на ефективни нормативи за състоянието, оборудването и дейността на различните развлекателни заведения, дискотеки, компютърни клубове и др. Алтернативи могат да бъдат субсидирането на младежките дейности, свободните форми на извънучебна дейност по интереси и създаване на атрактивни младежки клубове.

ЕВРОПЕЙСКИ ПОДХОД КЪМ РАЗРАБОТВАНЕТО НА СТРАТЕГИЯ ЗА НАЦИОНАЛНА МЛАДЕЖКА ПОЛИТИКА

Със създаването на Министерството на младежта и спорта правителството направи крачка напред. Възможностите на новото министерство бяха ограничени, тъй като от

създаването си досега работи в рамките на бюджета на бившата агенция и можеха да се използват само ограничените средства, предоставени по линията на някои международни програми. Налице е стремежът новото ведомство да насочи усилия към младежката проблематика. Проведена беше изследователска работа, която позволява вече да се направи и втората най-важна крачка – разработване на Стратегия за национална младежка политика.

Политиката за младежта в различните европейски страни не следва единен модел (различни са дефинициите, възрастовите граници на младежката група). За нас ще бъде добре да възприемем за основа т.нар. широка концепция за младежта, застъпена в Австрия, Белгия, Германия и Финландия, където в категорията "младежи" попадат хората от раждането си до 25-30-годишна възраст или поне между 12–15 и 25-30 години. (Възприетата сега у нас горна възрастова граница от 35 години).

От една страна, държавата и обществото са призвани да осигурят закрила и защита на децата и младежите от рисковите фактори на собственото им развитие, на социализацията им. В нашата страна такъв подход е особено необходим, дори наложителен. От друга страна не можем да си позволим да отнемем на нашите младежи правото и отговорността сами да конструират своето собствено бъдеще. Това означава да съсредоточим усилията на държавата и обществото върху създаването на условия, които да подпомогнат младите хора да изминат успешно своя път към зрелостта. Нашата младеж се нуждае не само от специални грижи и контрол от страна на възрастните поколения, а от предоставянето на възможности, които младите хора да усвояват със своите собствени усилия, подготовка и способности. Стратегията за национална младежка политика трябва да допринесе за оптимизацията на тези възможности, така че младите хора да получат повече шансове за достойно място в обществения живот.

Европейският подход към проблемите на младежта е преди всичко основан на широк обществен консенсус и следването на дългосрочна политика.

Европейският подход към стратегията за младежка политика изисква също така максимално разширяване на обхвата на различните младежки програми и проекти. Следва те да достигнат до най-отдалечените региони и групи младежи. Младите хора от различните региони на страната, съобразно специфичните им потребности и интереси, ще имат възможността да участват в програмите на Министерството на младежта и спорта. За нашата страна е важна работата с младите хора със специфични нужди и етническите малцинства. Младежката национална политика трябва да бъде насочена към създаването на подходяща среда за интеграция и към преодоляване на предразсъдъци и стереотипи.

II. РЕЗУЛТАТИ 2002

Първа стъпка в осъществяването приоритетите на държавната политика е създаването на Министерството на младежта и спорта и превръщането му в координационен център за разработването, реализацията и контрола на младежката политика. Необходимостта от младежка политика изисква и ново равнище на информационно осигуряване и разработването на система за професионална подготовка на младежки социални работници, педагози и културни аниматори. Министерският съвет има ясно съзнание за мащабите на задачата, чието изпълнение изисква духовни и финансови ресурси, и осъществи следните мерки:

- Внася ежегоден доклад за младежта у нас по решение на Народното събрание.
- Чрез промяна в структурата на Министерския съвет се създаде Министерство на

младежта и спорта, в чиято специализирана администрация е Дирекция "Младеж". Това не е просто административен акт, а организационна предпоставка за ново равнище на управленската дейност по въпросите на младежта.

- През 2002 г. започна подготовката за разработването на Стратегия за национална младежка политика със съдействие на Междуведомствен експертен съвет, с водеща и координиращата роля на новото министерство. Основните принципи заложи при създаване на стратегията са:

- Национален консенсус
- Дългосрочност
- Европейски характер
- Законодателно осигуряване
- Ресурсно осигуряване
- Информационно осигуряване.

Стратегията за национална младежка политика при разработването си следва правителствената програма. Тя се базира и на Бялата книга на Европейската комисия – Брюксел 2001г., решенията и препоръките по въпросите за младежта на Съвета на Европа, Европейска харта за участието на младите хора в живота на общините и регионите – Страсбург, март 1992 г. и други, в синхрон е с новата рамка за сътрудничество в областта на младежката политика, открития метод на координиране и разпоредбите за по-широко застъпване интересите на младежта в Европа.

След анализ на актуалното състояние, заявените от младите хора потребности и в съгласие между институциите и младите хора се дефинираха следните приоритети на Стратегията за национална младежка политика:

- Създаване на условия за здравословен начин на живот;
- Повишаване качеството и ефективността на образованието – формално и неформално;
- Формиране на мотивация за трудова заетост;
- Активизиране на гражданското участие;
- Подобряване на информираността;
- Повишаване на мобилността.

Целта на стратегията е да се създадат благоприятни условия за хармонично развити личности, духовно извисени и физически здрави, достойни и равноправни граждани на България и Обединена Европа.

Ключът за успеха на Стратегията за национална младежка политика е свободното време на децата и младите хора да бъде изпълнено с позитивни дейности в областта на спорта и творчеството като превантивна мярка срещу негативните и асоциални прояви на децата и младите хора.

- Министерството на младежта и спорта организира отдиха на учениците през ваканциите на 2002. По програма "Спортът в свободното време – средство за борба срещу негативните процеси в обществото" участие взеха около 59 % от децата и учениците в страната.

- Проведени са ученически игри по 9 вида спорт в 4 етапа в две възрастови групи в партньорство между Министерството на младежта и спорта, Министерството на образованието и науката и общинските администрации.

- Министерство на младежта и спорта е национален координатор на Програма

“МЛАДЕЖ” на Европейския съюз, по която за 2002 г. са одобрени над 210 проекти на стойност над 750 000 евро за дейности с деца и млади хора.

- От юни 2002 година Министерството на младежта и спорта се включи в Европейска младежка информационна мрежа “ЕВРОДЕСК” за подпомагане представянето на информация и консултация на младежи и млади специалисти с 21 информационни точки в страната.

- Министерството на младежта и спорта има водеща роля в Програмата “МЛАДЕЖКА МРЕЖА”, чиято цел е подпомагане на сътрудничеството в младежката сфера между страните от Югоизточна Европа.

- Програма за стартиране на малък бизнес за млади хора между 18 и 30 години, програма за младежки обмен и мобилност и др. на Междуправителствената агенция по франкофония.

III. РЕЗУЛТАТИ 2003

- На 25 февруари 2003 г. в Националният дворец на културата се проведе национална конференция “Българската младеж и европейската перспектива”, в която участваха над 250 представители на изпълнителната и законодателната власт и младежки организации от столицата и страната. На конференцията беше представен научен доклад на проф. Петър-Емил Митев, който анализира състоянието на българската младеж.

- Към настоящият момент Стратегията за национална младежа политика е изготвена в окончателен вариант. За обсъждане на стратегията се проведе поредица от регионални работни срещи, организирани от Министерството на младежта и спорта в градовете Враца, Пазарджик, Русе, Благоевград, Варна, Ямбол и София, в които се включиха 262 организации – младежки, неправителствени организации, доброволци и младежки работници от всички области в страна. В срещите взеха участие 476 души, от които 401 представители на младежки организации, които излязоха с декларация за партньорство и подкрепа на Стратегията за национална младежка политика. Изразявайки активната си гражданска позиция младите хора доказаха своя потенциал като пълноценни партньори при нейното реализиране и готовността си за участие в осъществяването ѝ.

СТРАТЕГИЯТА ЗА НАЦИОНАЛНА МЛАДЕЖКА ПОЛИТИКА ПРЕДВИЖДА КОНКРЕТНИ ДЕЙНОСТИ:

1. Развитие на национална и подпомагане на регионалните младежки политики
Развитието на национална и подпомагането на регионалните младежки политики в контекста на бъдещото членство на България в Европейския съюз, ще осъществи чрез създаване на партньорски взаимоотношения с младежки и неправителствени организации от цялата страна, областни и общински администрации.

2. Национална програма за младежки дейности. До края на 2003г. предстои да бъде изготвена Националната програма за младежки дейности и инициативи ще представлява комплекс от дейности, насочени към младите хора от всички региони на страната. Целта на програмата е да се стимулират:

- Инициативи, насочени към подобряване качеството на живота на младите хора и младежките общности в различни региони на страната от организации, ангажирани с потребностите и проблемите на младежта, доказали устойчивостта и обществения ефект на техните инициативи;

- Младежки дейности, съобразени с разнообразието, уникалните качества, интересите и творческите способности на младите хора;
- Активна здравна и социална защита на младежите;
- Дейности, ориентирани към младежи в неравностойно положение;
- Създаване на достъпна база данни с полезна младежка информация;
- Превенция срещу различни видове зависимости, агресивно поведение и други видове асоциални прояви;
- Превенция срещу противообществените прояви на младежи;
- Младите хора и общочовешките ценности;
- Възстановяване и запазване на националните традиции и морал, толерантност и демократични разбирания;
- Иновации и европейски младежки практики в рамките на младежките общности; Проекти по зададените теми ще се изработват от младежки, неправителствени, и специализирани общински организации за младежки дейности от цялата страна. Приемане, методическа помощ, оценка, координиране и контрол при изпълнение на проектите ще се осъществява по нормативни правила на Министерството на младежта и спорта.

3. Национална програма за физическо възпитание и спорт. Програмата включва дейности, насочени към съвременния модел за здравословен начин на живот чрез изграждане на навици за системни занимания с физически упражнения, спорт и туризъм в свободното време. Националната стратегията и Националната програма за физическото възпитание и спорта е приета с Решения на Министерския съвет № 234 № 235 от 11 април 2003 г.

4. Подкрепящи дейности

- Дейности, насочени към здравно и екологично образование и здравна и екологична информация за младите хора.

Дейностите ще се осъществяват в партньорство между Министерството на младежта и спорта, Министерството на здравеопазването, Министерството на образованието и науката, Министерството на околната среда и водите и младежки неправителствени организации, работещи в тази насока;

- Подготовка за изработване на Програма за неформално образование и практики, обобщаване и анализ на информацията за неформалното образование – за личностно развитие на младите хора.

Дейностите ще се осъществяват в партньорство между Министерството на младежта и спорта, Министерство на образованието и науката, Министерството на вътрешните работи, Министерството на културата, Министерството на здравеопазването, Министерството на труда и социалната политика, неправителствени организации, работещи по тази тематика и младите хора.

- Подкрепа и популяризиране на добри практики за запознаване с различни трудови дейности и мотивиране за участие на младите в тях; стимулиране на инициативност и възпитаване към предприемчивост и подготовка за предприемачество; поощряване

и популяризиране на доброволческия труд по линия на усвояването на полезни знания, умения и навици.

Дейностите ще се осъществяват в партньорство между Министерство на младежта и спорта, държавните институции, организации от обществеността и частен сектор.

- Министерството на младежта и спорта ще съдейства при усъвършенстването на Националната програма за обмен на информация за състоянието на пазара на труда и младежката заетост на МТСП.
- Проучвания за успешно провеждани практики, които да се популяризират сред младежките организации и институции.
- Организиране и провеждане на национално изложение на младежки организации за повишаване информираността на младите.
- Учредяване на годишна награда за успешна младежка практика от министъра на младежта и спорта
- Издаване и разпространяване на Национален календарен план на детските и младежки дейности и на Младежки справочник с цел по-добрата информираност на младежите в страната и поощряване на участието им в младежки дейности.
- Създаване на информационна база данни в Министерство на младежта и спорта за младежки дейности, организации и структури на национално ниво. Тя ще подпомогне работата на различни организации и институции.
- Подпомагане на изграждането на национална мрежа от центрове, които да предоставят информация и консултация на младите хора, свързана с финансиращи програми на национално и европейско ниво в областите: образование, обучение, работа, свободно време и др.
- Продължаване реализацията на правителствената програма "БЪЛГАРИЯ ДА".
- Актуализиране на Движението "100 национални туристически обекта" под патронажа на Министъра на младежта и спорта.

5. Допълващи дейности

- Ежегодно проучване и изготвяне на анализи за състоянието на младите хора.
- Разработване на програма за партньорство и взаимодействие с медиите.
- Програма за ефективно използване на наличната база за отпочиване от младите хора.
- Подкрепа на проекти за международни младежки обмени и дейности.
- Реализиране на програма за младежки туризъм и любов към българската природа.

Младите хора са в центъра на вниманието и са обособени като приоритет в програмите и стратегиите и на различни министерства и ведомства:

МИНИСТЕРСТВО НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Национална здравна стратегия "По-добро здраве за по-добро бъдеще на България" и план за действие към нея (2000-2007);

Национална програма за превенция, лечение и рехабилитация на наркоманите в Република България (2001 – 2005);

Национална програма за ограничаване на тютюнопушенето (2002-2005);
Национална стратегия и Национална програма за профилактика и контрол на СПИН и полово предавани болести (2001-2007) и др.

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

Програми за екологично образование и информация. Кампании за чиста околна среда:

- 22 април – Ден на Земята;
- 5 юни - Световен ден на околната среда;
- 22 септември – Европейски ден без автомобили.

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Разработени са образователни политики, които трябва да допринесат за подобряване на актуалното състояние на младите хора в България и др.

МИНИСТЕРСТВО НА КУЛТУРАТА

Програма за работа с млади таланти от училищата по изкуствата 2003-2006 (в процес на разработка)

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

Съгласно Закона за насърчаване на заетостта, за намаляване на младежката безработица се осъществяват:

Национална програма "Компютърно обучение за младежи";

Национална програма за повишаване пригодността на заетост и насърчаване на предприемачеството на младежите;

Национална програма "Социална интеграция и професионална реализация на младежите – възпитаници на домовете за отглеждане и възпитание на деца, лишени от родителска грижа";

Национална програма за осигуряване на заетост в мероприятия за подобряване на екологичната обстановка;

Гаранционен фонд за микрокредитиране (предимство при кандидатстване имат безработни младежи от 20 до 29 г.)

Проект "Професионално обучение ФАР 2000";

Проект "Инициативи на пазара на труда 2001";

Проект "Насърчаване на младежката заетост" - ФАР 2002;

Закон за насърчаване на заетостта (в сила от 01.01.2002 г.)

В процес на изработване (до края на юли 2003 г.) е Национална стратегия и план за действие за намаляване на бедността и социалната изолация.

МИНИСТЕРСТВО НА ОТБРАНАТА

Програма на Министерството на отбраната и Българската армия за развитие на физическото възпитание и спорта за периода 2001-2004

МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

Национална стратегия за превенция и противодействие на асоциалното поведение и престъпленията на малолетни и непълнолетни и Национален план за действие (2003-2006)

Проект за изменение и допълнение на Закона за БППМН;

Закон за борба с трафика на хора (приет на 7 май 2003 г.)

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ

Програма "Полицай в класната стая";

Национална стратегия за борба с престъпността

* * *

Деца и младите хора са най-ценния ресурс на нашето общество. За да бъде успешна младежката политика в България, тя трябва да е продължение на политиката за децата, да приобщава младите хора към обществените процеси в България, да е съобразена с потребностите и да гарантира техните права. Работата в името на съхранението и развитието на българските традиции, мисълта да направим добро за децата и младите е водеща в изпълнението на целите и програмите ни. Грижата за младите хора е дълг, защото те са извор на живот и връзка към бъдещето. Нашата отговорност е да създадем благоприятни условия за личностната и професионална реализация на младите хора – за да останат в България, за да могат да разширят кръгозора си и да натрупат опит, за да изживеят пълноценно цялото време на своя уникален човешки живот. Ето защо Министерският съвет счита, че посланието "Съединението прави силата" трябва да бъде водещо в името на децата и младите хора. Това е залогът за бъдещето на България.

16.06.2003 г.